

К.О. Ковальчук,
студ. I курсу, спец. “Право”,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри
конституційного права та правосуддя З.В. Кузнєцова

МЕЖІ ПОВНОВАЖЕНЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

18 жовтня 1996 року вперше в історії незалежної України набув чинності та повноважень один з найважливіших інститутів держави – Конституційний Суд України.

Конституційний Суд України є органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України та Закону України “Про Конституційний Суд України” [1]. Конституційний Суд України, без сумніву, посідає особливе, відокремлене від інших органів держави, місце і є особливим судовим органом конституційного контролю.

30 вересня 2016 року набрав чинності Закон України “Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)” від 2 червня 2016 року №1401-VIII.

Відповідно до положень цього Закону суттєво змінилися повноваження Конституційного Суду України. Відповідно до нової редакції статей 147, 150 Конституції України Конституційний Суд України не розглядає питань щодо офіційного тлумачення законів України. Також, Конституційний Суд України більше не розглядає конституційні звернення громадян України, іноземців, осіб без громадянства та юридичних осіб.

Офіційне тлумачення Конституції України Конституційний Суд України здійснює виключно за конституційними поданнями Президента України, щонайменше сорока п’яти народних депутатів України, Верховного Суду, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Конституцію України доповнено статтею 151¹, згідно з якою Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України. Конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі інші національні засоби юридичного захисту вичерпано.

Крім того, статтю 55 Конституції України доповнено новою частиною, відповідно до якої кожному гарантується право звернутись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, установлених Конституцією, та у порядку, визначеному законом (частина четверта статті 55) [2].

Бондар М.С. відзначає, що діяльність органів конституційного правосуддя як універсального інституту вирішення соціальних протиріч не вичерпується правозастосуванням. Вона має значно складніший характер: отримуючи інституційне оформлення, перш за все як правозастосувальний юрисдикційний процес, конституційне правосуддя – і це стає усе більш очевидним для сучасної юриспруденції – в своїх підсумково-правових характеристиках зближується з нормативно – встановленою юридичною практикою, з правотворчістю [3, с. 6]. Прибічники правотворчої функції конституційного правосуддя виражають найбільш широкий погляд на об'єм тлумачення Конституції. На їх думку, може виникнути ситуація, коли з метою раціонального вживання Конституції Конституційний Суд може прийняти рішення, яке, по суті, міститиме нову норму права.

Сучасні дослідники відзначають, що Конституційний Суд України не вправі перевіряти конституційність положень чинної Конституції України, ні за якими параметрами вони не можуть бути визнані неконституційними.

Орган конституційного контролю, реалізуючи свої конституційні повноваження, не повинен перетворюватися в політичний орган. Він, по суті своїй, не політичний, як інші державні органи, які беруть участь у політичних процесах, а, перш за все, юридичний, який вирішує виключно питання права. У пункті 2 параграфу 43 Регламенту Конституційного Суду України говориться, що в залі засідань Конституційного Суду учасники конституційного процесу не мають права використовувати свої виступи для політичних заяв, декларацій і т.п. [4, с. 86].

Значимо, що невтручання Конституційного Суду в політику має бути принципом його діяльності. Це особливо важливо в часи

політичної нестабільності та політичної активності, що приводить до різних і несподіваних змін у законодавстві країни. Однак Конституційний Суд не тільки має право, але і зобов'язаний вирішувати виключно питання права, в тому числі і в сфері політики. Так перевірка конституційності законодавчих актів, тлумачення конституційних норм, повинні забезпечувати не лише стабільність у суспільстві, а й гарантувати стабільне законодавство.

Цікавим, в цьому сенсі є приклад ефективності конституційної юрисдикції суду в США. Конституція США сьогодні – це документ, який суттєво відрізняється від прийнятого в 1787 році. Однак жодних змін у цьому тексті немає, за винятком прийнятих 27 поправок. Конституція фактично змінилася без зміни її тексту. Це свідчить про те, що суд наділений повноваженнями конституційного контролю, має право трансформувати Конституцію [5, с. 131], що характеризує його справді правовим інститутом. Разом з тим орган конституційного контролю, здійснюючи тлумачення конституційно-правових норм, сприяє розвитку в тому числі і політичних інститутів. Так, Конституційний Суд України, як орган конституційної юрисдикції в Україні, наділений повноваженням перегляду рішень вищих органів державної влади. Він може давати оцінку функціонуванню владних структур політичної системи і тим самим опосередковано впливати на політичну ситуацію в країні. Проте його метою ніяк не є формування політичного процесу. Конституційний Суд України повинен не обмежувати політику, а підпорядковувати її Конституції України, не втручатися в політичну діяльність, а оцінювати її тільки з урахуванням права. Потрібна чітка систематизація повноважень Конституційного Суду України, сформульованих в Основному Законі країни. Так за межами статті 150 Конституції України, яка встановлює повноваження Конституційного Суду України, залишилися повноваження Суду щодо надання їм висновків: про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів або тих міжнародних договорів, які подаються до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість (частина друга статті 151 Конституції України); про відповідність законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України (стаття 159 Конституції України); про наявність чи відсутність порушень Конституції України або законів України Верховною Радою Автономної Республіки Крим при вирішенні Верховною Радою України питання про дострокове припинення її повноважень (пункт 28 частини першої статті 85 Конституції України) [6, с. 22].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Конституційний Суд України: Закон України від 03.10.2017 р., зі зм. та доп., внес. зг. Законів України станом на 12. 07. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>
2. Конституція України від 28. 06. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>
3. Бондар М.С. Конституційні цінності – категорія дійсного права (в контексті практики Конституційного Суду Росії) // Журнал конституційного правосуддя. – 2009. – № 6 (12). – С. 6.
4. Пояснення учасників конституційного провадження: Вісник Конституційного Суду України. – 1997. – № 1. – 96 с. URL:<http://www.ccu.gov.ua/docs/162>
5. Ебзеєв Б.С. Конституція. Правова держава. Конституційний Суд: Навчальний посібник для ВНЗ. – М.: Закон і право, ЮНІТІ, 1996. – С. 131.
6. У справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення підпункту 2 пункту 3 розділу IV Закону України “Про Конституційний Суд України” стосовно правових актів органів Верховної Ради України. Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997 – 2001 / Відповід. ред. П.Б. Євграфов. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – С. 22–25.